

Białystok, 12 listopada 2015

Dr hab. Anna Maria Tomczak
Instytut Neofilologii
Wydział Filologiczny
Uniwersytet w Białymstoku

**Ocena dorobku naukowo-badawczego w postępowaniu habilitacyjnym
dr Beaty Piątek, adiunkta w Zakładzie Komparatystyki Literackiej
i Kulturowej Instytutu Filologii Angielskiej UJ**

1. Sylwetka Habilitantki

Dr Beata Piątek zatrudniona jest na stanowisku adiunkta w Instytucie Filologii Angielskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego od 2005 roku, początkowo w Zakładzie Literatury i Kultury Brytyjskiej XX i XXI wieku, następnie, od stycznia 2014 roku, w Zakładzie Komparatystyki Literackiej i Kulturowej. Jak wynika ze złożonych dokumentów, poza dorobkiem naukowym, posiada także liczne osiągnięcia dydaktyczne (promotor prac magisterskich, wykładowca i recenzent) i organizacyjne (opiekun roku, koordynator egzaminów, kierownik studiów niestacjonarnych). Zaangażowana jest również w działalność popularyzatorską współpracując z redakcją literacką Polskiego Radia Kraków. Aktywnie uczestniczy w pracach Instytutu Filologii Angielskiej UJ, co spotkało się z dużym uznaniem potwierdzonym przyznaniem Jej nagrodami Rektora i Medalem Komisji Edukacji Narodowej za szczególne zasługi dla oświaty i wychowania. Od czasu uzyskania stopnia doktora, czyli od 2002 roku, dr B. Piątek uczestniczyła w 14 międzynarodowych konferencjach naukowych i seminariach, w tym w prestiżowych programach sponsorowanych przez British Council. Jest też członkiem kilku stowarzyszeń naukowych o dużej randze krajowej i międzynarodowej.

2. Opinia na temat monografii autorskiej wskazanej jako osiągnięcie naukowe

Monografia autorska zatytułowana *History, Memory, Trauma in Contemporary British and Irish Fiction*, wydana nakładem Wydawnictwa Uniwersytetu Jagiellońskiego w 2014 roku, to wnikliwe studium czternastu anglojęzycznych powieści opublikowanych na przełomie XX i XXI wieku, które łączy tematyka traumy oraz problematyka związku między pamięcią i historią. W swoim liczącym 197 stron studium Autorka analizuje utwory dwojga pisarzy brytyjskich (Pat Barker i Kazuo Ishiguro) oraz dwóch pisarzy irlandzkich (Sebastiana

Barry'ego i Johna Banville'a). Rozprawę podzielono na dwie części poprzedzone rozdziałem teoretycznym i wstępem. W części pierwszej – „Historia i trauma” – oglądowi poddane zostają teksty Barker i Barry'ego, w części drugiej – „Pamięć i trauma” – powieści Ishiguro i Banville'a. Monografię kończą uwagi podsumowujące oraz bibliografia. Niestety brak jest indeksu rzeczowego.

Struktura pracy wynika z odnalezienia i wykazania w sposób przekonujący cech wspólnych łączących materiał badawczy. Dla Barker i Barry'ego będzie to rewizjonistyczne podejście do historii i próba odbrazowania mitów narodowych, dla Ishiguro i Banville'a – zainteresowanie historią jednostki i obrazowanie jej traumatycznych przeżyć. Kłarowny podział rozprawy na części i rozdziały podyktowany jest odczytaniem przez Autorkę perspektywy przyjętej przez pisarzy, ich zaangażowania literackiego w wielkie wydarzenia narodowe lub ich spojrzenia na historię i pamięć poprzez pryzmat mikroskopijnych losów bohaterów świata przedstawionego.

Rozdział I prezentuje rys historyczny badań nad traumą oraz omówienie teorii traumy (Trauma Theory), głównie w oparciu o teksty naukowców amerykańskich (Caruth, Kaplan, Laub i Felman). Omówiony tu także zostaje związek pomiędzy pamięcią, historią i fikcją literacką oraz wprowadzone podstawowe pojęcia, takie jak: pamięć zbiorowa i kulturowa, trauma międzypokoleniowa i PTSD (Post-Traumatic Stress Disorder). Choć Autorka dostrzega różnicę między pamięcią zbiorową i kulturową, pisze bowiem „they [Barker and Barry] interrogate the content of collective **and** cultural memory” (str.22), nie precyzuje jednak, na czym ta różnica polega. Słusznie zaznacza ogromną rolę badaczy francuskich w studiach nad pamięcią (Pierre'a Nory i Maurice'a Halbwachsa) i ich wkład w dyskusję na temat pamięci zbiorowej, lecz właściwie pomija milczeniem niebagatelny dorobek badaczy niemieckich. Jedyne Andreas Huyssen i Astrid Erll figurują w bibliografii. Jan Assmann, Aleida Assmann, Renate Lachmann i Birgit Neumann nie są wspomniani. Tymczasem, według licznych źródeł, np. Whitehead, *Memory* (2009); Saryusz-Wolska, *Pamięć zbiorowa i kulturowa...* (2009); Gomille i Stierstorfer, *Xenophobic Memories...* (2003), to właśnie niemiecki egiptolog Jan Assmann uznany jest za autora terminu „pamięć kulturowa”, nie Halbwachs, jak twierdzi Autorka (str. 27) i badacza, który rozpoczął dyskusję akademicką na ten temat. Nie jest też jasne, dlaczego poglądy Halbwachsa, socjologa niezwykle istotnego w kontekście studiów nad pamięcią zbiorową, relacjonowane są „z drugiej ręki”, czyli w oparciu o książkę Ricoeura „Pamięć, historia, zapomnienie”. Dziwi zatem stwierdzenie, że „... on the other hand [Halbwachs] tries to treat individual memory and collective memory as analogous”

(str. 30). Nie zgadzam się z takim odczytaniem rozważań Halbwachsa. Uważna lektura jego „Społecznych ram pamięci”, których polski przekład ukazał się w 1969 roku, odsłania szczególną rolę, jaką ten badacz przypisuje grupom społecznym w konstruowaniu pamięci. Ciekawym i rzetelnym omówieniem poglądów Halbwachsa jest rozdział czwarty książki Anne Whitehead *Memory* (2009), w którym znajduje się też podsumowanie polemiki z twierdzeniami Halbwachsa przeprowadzonej przez Ricoeura. Szkoda, że Autorka nie sięgnęła do tej pozycji, zawarto w niej bowiem także rozważania na temat pamięci zbiorowej i wojny, niezwykle istotne dla jej przedmiotu badań.

Za cenne spostrzeżenie w tej części pracy uznaję tezę, że trauma tekstu literackiego nie sprowadza się jedynie do obecności pewnej tematyki i konstrukcji wątków, lecz może stać się immanentną częścią poetyki i stylistyki utworu. Czytelnik odczytuje więc zarówno traumę bohaterów (traumę w tekście) jak też traumę samego tekstu dzięki zastosowanym przez pisarza specyficznym technikom narracyjnym. Tezę tę dr Beata Piątek skutecznie udowadnia w dalszej części swojej monografii.

Rozdział II poświęcony jest twórczości angielskiej pisarki Pat Barker, a w szczególności rozważaniom na temat jej podejścia do I wojny światowej, ukazanej w pięciu powieściach opublikowanych w latach 1991-2003. Habilitantka analizuje kolejno *The Regeneration Trilogy* (zbiorowe wydanie -1998), czyli utwory *Regeneration*, *The Eye in the Door* oraz *The Ghost Road*, a następnie książki *Another World* (1998) i *Double Vision* (2003), wskazując istotne różnice w wymowie utworów. Wprawdzie w „Trylogii”, wielka wojna jawi się jako trauma kulturowa całego narodu, lecz przedstawiona jest z innej niż powszechnie przyjęta perspektywy. Dr Piątek odczytuje „Trylogię” jako trzy teksty polemizujące z utrwaloną w Wielkiej Brytanii tradycją pisania o I wojnie światowej jako o wydarzeniu niwelującym bariery i różnice społeczne z jednej strony, z drugiej zaś strony jako o wydarzeniu, które przyniosło powszechne rozczarowanie i rozpacz. Habilitantka wykazuje, że wprowadzając tematykę różnic klasowych, seksualności i płci, Pat Barker kwestionuje szereg obowiązujących mitów. Podważając podbudowaną patriotyzmem wizję powszechnego braterstwa broni, obnaża panujące nierówności społeczeństwa patriarchalnego i podzielonego klasowo. Dr Piątek wnikliwie i precyzyjnie odkrywa nowatorskie i bardzo współczesne spojrzenie pisarki na historię przez pryzmat podejścia postmodernistycznego i feministycznego. Przeprowadzona analiza podbudowana zostaje teorią traumy kulturowej zaproponowaną przez J. Alexandra i N. Smelsera.

Powieść *Another World* z kolei odczytana zostaje jako przykład obecności traumy międzypokoleniowej. Posiłkując się teorią psychoanalizy, ze szczególnym naciskiem na dokonania Marii Torok i Nicolasa Abrahama, p. Beata Piątek przywołuje tu koncepcję fantomu międzypokoleniowego, w myśl której sekrety z przeszłości odciskają niezatarte piętno na przyszłych pokoleniach, a nieświadomość jest dziedziczona. Za niezwykle interesujące i cenne uznaję uwagi stanowiące dopełnienie analizy powieści zaproponowanej przez Anne Whitehead w *Trauma Fiction*, zwłaszcza komentarz dotyczący metafory lustra i motywu zniekształconego widzenia. Analiza *Double Vision* to wartościowe studium krytyczne, w którym dr B. Piątek skutecznie dowodzi, jak niebezpiecznie Pat Barker skłania się w stronę gloryfikowania ofiar. Nawiązania do książki Susan Sontag *Regarding the Pain of Others* w kontekście manipulacji obrazem i odnalezione paralele w badanym utworze wzmacniają siłę argumentacji.

Za pewien mankament rozdziału drugiego uznaję brak krótkiego wprowadzenia biograficzno-krytycznego, które pozwoliłoby usytuować Pat Barker na tle dokonań pisarzy brytyjskich współczesnej sceny literackiej. Jak pokazują kolejne rozdziały, pewna doza podstawowych informacji na temat życia i twórczości omawianego twórcy, umożliwia czytelnikowi pełniejsze zrozumienie prowadzonego wywodu.

Rozdział III zawiera dyskusję na temat twórczości Sebastiana Barry'ego. W czterech kolejnych podrozdziałach Autorka analizuje powieści *The Whereabouts of Eneas McNulty* (1998), *A Long, Long Way* (2005), *The Secret Scripture* (2008) oraz *On Canaan's Side* (2011), umiejętnie wykazując ewolucję postawy pisarza w podejściu do historii Irlandii. Mocną stroną tej części pracy jest dobrze dobrany pod względem selekcji informacji, rzeczowy wstęp do twórczości Barry'ego, zaakcentowanie jego świadomej i konsekwentnej kontestacji historycznej a następnie zwrócenia się w stronę alternatywnej wersji wydarzeń. Porównując przekaz analizowanych utworów Habilitantka wykazuje metamorfozę irlandzkiego pisarza widoczną w sposobie przedstawienia bolesnych momentów historii narodu – od stronniczego, jednowymiarowego traktowania konfliktu w kategoriach dobry/zły i czarno-białej interpretacji wydarzeń, po skomplikowaną, pełną niuansów wizję splecionych losów bohaterów. Odpowiednio dobrane materiały źródłowe, obrazowo zestawione sceny (np. przy porównywaniu *Regeneration Trilogy* Barker i *A Long, Long Way* Barry'ego na str. 101) oraz celne uwagi na temat techniki narracji i struktury tekstu (str. 110) zasługują na najwyższą ocenę.

Uważam jednak, że tło historyczne nie zawsze jest w pełni wyjaśnione. W dyskusji na temat powieści *The Whereabouts of Eneas McNulty* zabrakło wzmianki na temat neutralności Irlandii w czasie II wojny światowej. Postawa irlandzkiego prezydenta De Valery w sprawie przyjęcia uchodźców, niezależnie od tego czy taki fakt miał rzeczywiście miejsce, może być odczytywana w kontekście konsekwentnej polityki zagranicznej, nie tylko w kontekście postaw moralnych. Neutralność Irlandii ma fundamentalne znaczenie także przy próbie oceny decyzji bohatera o wstąpieniu na ochotnika do armii brytyjskiej. Eneas Barry'ego to antybohater i ofiara dziwnych splotów wydarzeń. Choć nosi imię bohatera „Eneidy” Wergiliusza, bardziej przypomina Homerowskiego Odysa, nieustannie poszukującego drogi powrotnej do domu. Habilitantka akcentuje nawiązania do greckiej raczej niż rzymskiej mitologii, trafnie odczytując przy tym metaforę życia jako podróży.

Historia Irlandii przedstawiona przez Barry'ego to historia traumy na poziomie całego narodu i także na poziomie indywidualnych losów jednostki, to doświadczenie, które uniemożliwia „zapamiętanie” wydarzeń i wiarygodne przedstawienie przeszłości. Dr Beata Piątek przekonująco udowadnia, że irlandzki pisarz porzuca pisarstwo o wyraźnym zabarwieniu ideologicznym na rzecz metafikcji historiograficznej. Autorka wykazuje, jak prosta polaryzacja poparta melodramatycznym uproszczeniem ustępuje miejsca pełniejszej, pozbawionej schematów wersji historii. Nawiązując do wcześniej omówionego utworu Pat Barker odkrywa analogie między *Double Vision* i *On Canaan's Side*. Czytelne i jasne wnioski końcowe rozdziału trzeciego świadczą o dużej sprawności badawczej Habilitantki i umiejętności formułowania wniosków syntetyzujących.

Rozdział IV, najkrótsza część monografii, przenosi uwagę na dwie powieści Kazuo Ishiguro, zmieniając jednocześnie optykę. Tym razem w kręgu zainteresowania Autorki znajdują się teksty, w których na pierwszy plan wysuwa się traumatyczne przeżycie jednostki powodujące kryzys osobowości i wyparcie wspomnień. W „Pejzażu w kolorze sepii” (1982) jest to utrata rodziny i ukochanego, w „Kiedy byliśmy sierotami” (2000) – strata rodziców.

Podobnie jak w rozdziale III, uwagi wstępne pozwalają czytelnikowi ujrzeć pisarza w szerszym kontekście, także poprzez przywołane opinie krytyków i odnalezienie analogii do twórczości pisarzy modernistycznych. Przeprowadzona analiza pierwszej powieści dotyka wielu aspektów – pozornej nieobecności traumy związanej ze zrzuceniem bomby atomowej na Nagasaki, kulturowych aspektów utraconej przez Japonię roli mocarstwa, czy też przemian w mentalności i stylu życia Japończyków. Dr B. Piątek bezsprzecznie udowadnia, że trauma bohaterki / narratorki zostaje odzwierciedlona na poziomie strukturalnym tekstu. Liczne

opuszczenia, sprzeczności i niedookreślenia narracji oddają stan psychiczny Etsuko, zmuszając czytelnika do samodzielnego zrekonstruowania wersji wydarzeń, gdyż bolesna pamięć o tym, co się naprawdę wydarzyło, została wyparta.

„Kiedy byliśmy sierotami” to powieść, która zarówno w oczach krytyki jak i samego pisarza nie uchodzi za wielkie osiągnięcie. Jednakże polemiczne spojrzenie przedstawione z perspektywy teorii traumy i studiów na pamięć rzuca nowe światło na tekst Ishiguro, ukazując jednocześnie, że ta niezbyt przychylnie odebrana książka zasługuje na większą uwagę. Dr Piątek odczytuje tu quasi detektywistyczną opowieść jako próbę podważenia mitu Imperium Brytyjskiego i metaforyczne oskarżenie polityki imperialnej prowadzonej w Azji przez Wielką Brytanię. W porównaniu do wcześniej omówionej powieści, analiza jest pełniejsza i bogatsza. Cytowane fragmenty wywiadów z pisarzem i głosu krytyki dobrze uzupełniają obraz. Momentami jednak Autorka odbiega od tematu (str. 133). Wykorzystany w tytule zwrot „mummification of childhood” jako zapożyczenie powinien wystąpić w cudzysłowie.

Rozdział V, podobnie jak IV, w większym stopniu dotyczy pamięci niż traumy. Trzy powieści Johna Banville’a („Zaćmienie”, 2000; *Shroud*, 2002 i „Prawo do światła”, 2012) zostają poddane analizie pod kątem łączących je wątków straty i żalu a także wspólnej osi, którą staje się kryzys osobowości. Autorka ukazuje, że w powieściach opublikowanych przez Banville’a po roku 2000 historia narodu ustępuje miejsca jednostkowym historiom zwykłych ludzi. Odkrywając podobieństwa między konstrukcją narratora u Ishiguro i Banville’a i nawiązując do terminu Ricoeura „narrative identity” wskazuje na rolę narratywizacji w procesie odkrywania i ujawniania ran przeszłości. Niektóre dygresje rozdziału piątego (np. na temat barokowego stylu pisarstwa Banville’a i jego auto-parodii) zakłócają spójność wywodu.

Monografię autorską p. dr B. Piątek p.t. *History, Memory, Trauma in Contemporary British and Irish Fiction* oceniam wysoko. Jest opracowaniem nowatorskim, dobitnie wykazującym rolę fikcji literackiej w kreowaniu, utrwalaniu i eksplikowaniu pamięci kulturowej narodu, proponującym świeże spojrzenie na twórczość uznanych pisarzy brytyjskich i irlandzkich. Jednocześnie, poprzez pogłębioną refleksję nad traumą w jej najszerszym wymiarze (traumą kulturową narodu i traumą jednostki, traumą obecną w tekście i traumą tekstu) książka wpisuje się w światowe trendy badań literackich i kulturoznawczych. Odkrywając relacje pomiędzy narracją, tożsamością, pamięcią i historią wzbogaca i uzupełnia toczącą się dyskusję akademicką. Wprawdzie znalazły się w niej także drobne błędy rzeczowe, nie zmieniają one jednak mojej pozytywnej oceny. Traktuję jako drobne

potknięcia: 1. określenie powieści Carlyle'a *Sartor Resartus* mianem „eseje” (str.19); 2. podanie daty pierwszej publikacji *Lieux de mémoire* jako 1981 zamiast 1984 (str. 27); 3. niefortunne użycie nazwy „Britain” w stwierdzeniu „homosexuality was decriminalized in Britain in 1967”, skoro odpowiedni akt prawny w tej sprawie nie obowiązywał w Szkocji, (str. 61), 4. nazwanie Ilana Pappé historykiem palestyńskim (str.116, przypis 19). Prawidłowe określenie (historyk izraelski) i prawidłowa pisownia („Ilan” nie „Illan”) zachowane są w artykule z 2012 roku „Eschewing Factuality: Téa Obrecht's *The Tiger's Wife*”. Stwierdzam, że poza dobrą znajomością tematyki, sprawnością w posługiwaniu się przyjętą metodologią i solidnym warsztatem badawczym, Autorka wykazuje także dużą dbałość o język.

Zapewne można by wzbogacić argumentację sięgając do dodatkowych źródeł. Przy zwięzłości i spójności przedstawionego wywodu skorzystanie z pewnych uznanych pozycji naukowych mogłoby zaowocować poszerzeniem pola analizy. W studiach nad pamięcią za takie źródła uznaje klasyczne już dziś trzy książki: *How Societies Remember* (1989) Paula Connertona, *The Art of Memory* (1966) Frances Yates oraz „Społeczne ramy pamięci” (1969) M. Halbwachsa, zaś z dziedziny teorii traumy – Leigh Gilmore, *The Limits of Autobiography: Trauma and Testimony* (2001). Żaden autor nie jest jednak w stanie odnieść się do wszystkich wartościowych publikacji.

Bez cienia wątpliwości konkluduję zatem, że monografia *History, Memory, Trauma in Contemporary British and Irish Fiction* autorstwa dr Beaty Piątek wykazuje znaczny wkład autora w rozwój humanistyki i literaturoznawstwa w dziedzinie studiów nad pamięcią i traumą.

3. Ocena aktywności naukowej na podstawie artykułów i rozdziałów prac zbiorowych wskazanych jako część osiągnięcia naukowego

Z przedstawionych do oceny publikacji większość została wydana przez macierzysty uniwersytet Habilitantki. Chociaż nie ma wśród wymienionych osiągnięć artykułów, które ukazały się w wysoko punktowanych czasopismach znajdującymi się na liście ERIH (European Reference Index for the Humanities), jednak nadesłane prace, z jednym wyjątkiem, zasługują na wysoką ocenę. Ilustrują one dobrą znajomość tematyki i piśmiennictwa w kilku sprecyzowanych polach badawczych. Są nimi: związek literatury i filmu, współczesna powieść brytyjska i irlandzka, zagadnienia tożsamości kulturowej oraz zazębiająca się tematyka pamięci, wojny i traumy.

Przedstawiony do oceny dorobek jest tematycznie zwarty, nie będąc jednocześnie monotematycznym. Świadczy o dużej aktywności badawczej Autorki i stałym poszerzaniu obszaru zainteresowań. Większość tekstów jest dobrze umocowana w literaturze przedmiotu, ukazując swobodę posługiwania się przez dr B. Piątek metodologią z kilku przecinających się dyscyplin: narratologii, studiów kulturowych i postkolonialnych, historii ze szczególnym zaznaczeniem studiów nad pamięcią, teorii traumy, filmoznawstwa i literaturoznawstwa. W swoich zabiegach interpretacyjnych Habilitantka w sposób przemyślany i konsekwentny odczytuje wątki, tropy i techniki narracyjne w tekstach współczesnej kultury – brytyjskich, irlandzkich, polskich i amerykańskich, zarówno powieściach jak i filmach.

Wybrane przez Autorkę do oceny artykuły i rozdziały prac zbiorowych są krótkie lub bardzo krótkie co, jak mi się wydaje, podyktowane zostało pewnymi rygorystycznymi wymogami wydawcy określającymi maksymalną ilość słów i znaków. W moim odczuciu, na szczególne wyróżnienie zasługują: „How McEwan Makes Us See: Cinematic Techniques in *The Child in Time*, *Black Dogs* and *Enduring Love*” (2010) oraz „Yes, but the book was better” (2004). Ten pierwszy tekst ukazał się w niemieckim *Anglistik: International Journal of English Studies* (Wydawnictwo WINTER), ten drugi w książce wydanej przez UJ, *Ways of Looking at a Blackbird*, pod redakcją G. i A. Branny. Są to eseje napisane ze swadą i dużą siłą argumentacji, ze świetnie dobranymi cytatami i klarownie przedstawionym celem badawczym. Charakteryzuje je piękny język i celna pointa. Z resztą także w kilku innych artykułach / rozdziałach (np. „Kazuo Ishiguro’s *Never Let Me Go* – an Unscientific Science Fiction” oraz „‘The Waxworks of Memory’ Or the Search for the Meaning of Life In John Banville’s *The Sea*”) zdanie końcowe wydaje się wprost wyczelowane, starannie sformułowane, zachęcające czytelnika do refleksji i zadumy. Za niezwykle ciekawy i dobrze skonstruowany uważam także tekst z 2004 roku „Imagining the Unimaginable: the Holocaust in Fiction”, w którym wyraźnie widać głębokie i poważne zainteresowanie Autorki problematyką pamięci kulturowej. Analiza powieści Marka Bieńczyka „Tworci” ilustruje wnikliwą percepcję i chłodny obiektywizm dojrzałego badacza. Argumenty są przekonujące, wyjaśnienia pełne, a wniosek końcowy sprecyzowany i jasny.

Zawartość dwóch artykułów: „Tekst jako trauma – *Pejzaż w kolorze sepii* Kazuo Ishiguro” (2011) oraz „Irish History in the Novels of Sebastian Barry” (2011) w dużym stopniu powtórzona zostaje w monografii. Jednakże analiza zawarta w książce wydaje mi się obszerniejsza, rozbudowana na kilku poziomach, a źródła bogatsze. Omawiane sceny wydają się lepiej wyeksplikowane. Pisząc o powieści Ishiguro, Autorka dodaje komentarz na temat

traumy całego narodu. Przywołując badania Roberta J. Liftona, uzupełnia też informację dotyczącą zjawiska rozdwojonej osobowości opisywanego w psychiatrii. W artykule nie podano źródła informacji, które w monografii zostało sprecyzowane. Świadczy to o dobrej auto-korekcie w przypadku rozdziału 4.

Jako najmniej udany oceniam artykuł “ ‘Who the Hell Are You?’ West Indian Experience in World War II in Andrea Levy’s *Small Island*”, opublikowany w Pracach Naukowo-Dydaktycznych Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Krośnie. Być może wynika to z ograniczeń narzuconych przez redakcję, gdyż tekst liczy zaledwie 6 stron, lecz trudno odnaleźć w nim spójną argumentację. Tytuł nie odpowiada treści, a przedstawiony na str. 207 (trzecia strona tekstu) cel badawczy nie zostaje zrealizowany. W wolnym tłumaczeniu jest nim: „ukazanie jak w XXI w. młode pisarki, takie jak Andrea Levy czy Zadie Smith, kwestionują pojęcie tożsamości etnicznej, jak przewrotnie używając stereotypów wykazują, że ‘czarna tożsamość’ jest konstrukcją kulturową i jak relacjonują wydarzenia historyczne z perspektywy mniejszości” – cel to trudny do osiągnięcia na pozostałych 3 stronach, zwłaszcza że na temat Zadie Smith nie ma ani jednego słowa i że tytuł wyraźnie zapowiada inną treść. Co więcej, podbudowa teoretyczna wydaje się dość wątpliwa (tekst Stuarta Hall z 1989 roku na temat wykształcających się w Wielkiej Brytanii nowych tożsamości po 1948 roku), a odczytanie powieści A. Levy mocno dyskusyjne. Polemizuję z tezą, że „Wysepka” „wyjaśnia jedną grupę etniczną innej” i że utwór kwestionuje samo pojęcie tożsamości etnicznej. Ponadto, nie wszystkie podane fakty są zgodne z prawdą. To nie matka pisarki tylko jej ojciec był pasażerem statku Empire Windrush, który przywiózł pierwszą grupę imigrantów z Jamajki do Londynu, a Queenie, jedna z głównych postaci powieści, nie należy do klasy średniej. Jako niewykształcona córka i wnuczka rzeźnika pozostaje przedstawicielką angielskiej klasy robotniczej. Polski tytuł artykułu: „‘Coś ty za jeden?’ – doświadczenia obywateli Indii Zachodnich w czasie II wojny światowej w powieści Andrei Levy *Small Island*” wydaje mi się niefortunny. Jamajskich bohaterów „Wysepki” trudno uznać za „obywateli Indii Zachodnich”. Zarówno podczas drugiej wojny światowej, jak i w 1948 roku, kiedy to rozgrywa się akcja powieści, byli nadal poddanymi brytyjskiego króla, a Jamajka była kolonią brytyjską. Pozostała nią przez kolejnych kilkanaście lat.

Mam również zastrzeżenia do tekstu „Bullshit TV Conversations’ or Intertextuality in *Night Train*”. W tytule brak doprecyzowania, że chodzi o powieść Martina Amisa, Autorka omyłkowo wymienia Fieldinga zamiast Fleminga jako twórcę Jamesa Bonda (str. 162), podaje nazwisko słynnego detektywa z powieści Raymonda Chandlera jako „Marlow”

zamiast „Marlowe” (str. 160 i dalej) oraz wprowadza szereg błędnych informacji na temat adaptacji filmowej „The Big Sleep”. Film powstał w 1946 a nie 1943 roku, scenariusz był dziełem trojga a nie dwóch autorów, wśród których nie było reżysera Howarda Hawksa. Być może nieścisłości te wynikają ze zbytnej ufności z jaką potraktowany został „Mały leksykon filmowy”, cytowany tu jako źródło. W moim przekonaniu, mankamenty tego rodzaju wynikają z niedoskonałości na etapie przygotowania tekstu do druku. Porządna korekta zapewne rozwiązałaby ten problem. Te wymienione potknięcia przysłaniają nieco obraz całości, a przecież jest to esej, który wyraźnie pokazuje, że dr Piątek stawia sobie ambitne cele i nie podąża utartym szlakiem. Omawiany tekst skutecznie dowodzi, że powieść Amisa można odczytać jako parodię zarówno ‘klasycznej’ powieści detektywistycznej jak też popularnego gatunku telewizyjnych seriali kryminalnych. Szkoda, że omawiając konstrukcję głównej bohaterki / narratorki, o jakże wymownym imieniu „Mike Hoolihan”, Autorka nie poświęciła choćby jednego akapitu na komentarz w tej sprawie.

Zdarza się, że Habilitantka niezbyt wiernie relacjonuje zawartość merytoryczną wykorzystywanych materiałów źródłowych, nie zawsze też wykazuje dbałość o szczegóły. Inaczej niż twierdzi Autorka, Perry Anderson w artykule opublikowanym na łamach *The London Review of Books* („From Progress to Catastrophe”, vol. 33, no 2) nie sytuje pisarstwa Márqueza i Vargasa Llosy na Karaibach. Jakże by mógł? („Eschewing Factuality ...”, str. 84). Cytat z Taynora przytoczony w „Irish History in the Novels of Sebastian Barry” na str. 158, wprawdzie zawiera krytykę nadmiernej uwagi poświęcanej przez pisarzy irlandzkich kwestii tożsamości narodowej, lecz (w moim przekonaniu) przede wszystkim dotyczy mało reprezentatywnego, wręcz szowinistycznego wyboru twórców, których teksty ukazały się w *The Field Day Anthology* („they clean forgot there are two genders”). Dobiegająca pięćdziesiątki Andrea Levy nie należała do grona młodych pisarzy, kiedy ukazała się „Wysepka”, a pokoleniowo znacznie różni się od Zadie Smith wymienionej w tym samym zdaniu („Who the Hell ...”, str. 207), zaś wyliczenie kolejnych brytyjskich aktów prawnych znanych jako Race Relations Acts powinno rozpocząć się od roku 1965 („Has ‘Multiculturalism’ Become a Dirty Word?”, str. 25). Te wskazane powyżej niedociągnięcia zapewne mogły zostać zniwelowane na etapie recenzji i korekty lub poprzez staranniejszą pracę zespołu redakcyjnego, który powinien także zwrócić uwagę na brak odpowiednich znaków graficznych przy otwieraniu i zamykaniu cytatów („Who the Hell ...”) oraz niekonsekwentne stosowanie informacji w przypisach. (Esej Stuarta Halla „New Ethnicities”, który po raz pierwszy ukazał się w 1989 roku, był wielokrotnie przedrukowywany. Jak

wynika z bibliografii dołączonej do artykułu „Who the Hell”, Autorka korzysta z wydania z roku 2003, dlaczego zatem opatruje cytaty w tekście datą 1989?).

Pomimo powyższych zastrzeżeń, dostrzegam w złożonych do oceny artykułach i rozdziałach prac zbiorowych rozmach intelektualny i erudycję, dużą świadomość przyjętych celów i konsekwentne stosowanie wybranej metodologii. Habilitantkę charakteryzuje samodzielność i śmiałość w konstruowaniu sądów krytycznych, umiejętność prezentowania wyważonego i bezstronnego osądu oraz łatwość odczytywania złożonych i wielorakich połączeń intertekstualnych. Na podstawie doniesienia o artykule dotyczącym powieści Grahama Swifta, złożonym do druku w Wydawnictwie Naukowym UMK, wnioskuję, że Kandydatka wyraźnie poszerza obszar prowadzonych badań naukowych i dokładnie planuje dalszą ścieżkę rozwoju.

4. Konkluzja

Zarówno monografia jak i pozostały dorobek świadczą o szerokiej wiedzy Autorki i Jej doskonałej znajomości anglojęzycznej powieści współczesnej, swobodzie poruszania się w obszarze narratologii, genologii i kulturoznawczej teorii literatury. Stwierdzam, że w świetle przedstawionych dokumentów, dr Beata Piątek spełnia wymagania stawiane kandydatom ubiegającym się o stopień doktora habilitowanego. Zaprezentowany dorobek wykazuje znaczny wkład autora w rozwój humanistyki i literaturoznawstwa, wskazując przy tym na istotną aktywność naukową Habilitantki.

